

● تحلیل‌ها و گزارش‌ها

سازمان آیسسکو، بستری برای

همکاری‌های علمی و فرهنگی کشورهای اسلامی

مقدمه:

تجاوزات روزافزون رژیم صهیونیستی به اماکن مقدسه‌ی اسلامی از جمله مسجدالاقصی در بیت المقدس بوده، بسیاری از سیاستمداران و اندیشمندان کشورهای اسلامی تصور کردند که این سازمان بستری را فراهم خواهد کرد که در نهایت به وحدت جمعی کشورهای اسلامی خواهد انجامید اما عملکرد سازمان نشان داد که در حل بسیاری از مشکلات سیاسی بین اعضا ناتوان است.

سازمان کنفرانس اسلامی در طول سه دهه حیات خود نشان داده است که اختلاف‌های سیاسی و عقیدتی بین اعضا آن قدر شدید است که در عرصه‌ی سیاسی نمی‌توان چشم‌اندازی را ترسیم کرد.

کشورهای اسلامی با بیش از یک میلیارد مسلمان، بخش عظیمی از گستره‌ی کره‌ی زمین را دربر گرفته‌اند ولی در معادلات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی هرگز جایگاه و شأن متناسب با خودشان را پیدا نکرده‌اند.

در طول دهه‌های گذشته تلاش‌های متعددی صورت گرفته تا کشورهای اسلامی با همکاری و تلاش جمعی بتوانند ضعف و ناتوانی خود را در سطح نظام بین‌الملل تا حدی رفع نمایند ولی آن تلاش‌ها کمتر به نتیجه‌ی مطلوب و مورد نظر رسیده است.

باتشکیل سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۱۹۶۹ که در واقع واکنشی در برابر

اما واقعیت این است که بهترین بستر برای نزدیک شدن مواضع کشورهای اسلامی، فعالیت در عرصه‌های علمی - فرهنگی است. به عبارت دیگر با وارد شدن از این مدخل، چشم‌انداز بهتر و مسیر سهل‌تر و قابل اطمینان‌تری برای دستیابی به نتایج مشخص و مفید ایجاد خواهد گردید.

در این زمینه سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی (آی‌سکو) که زیر مجموعه‌ی سازمان کنفرانس اسلامی می‌باشد، عرصه‌ی مناسبی را فراروی کشورهای اسلامی قرار داده که فعالیت‌های آن روزه‌روز چشمگیرتر می‌شود و در واقع زمینه‌یی شده است تا کشورهای اسلامی با همکاری یکدیگر در جهت گسترش فرهنگ و علوم اسلامی تلاش نمایند.

سازمان آی‌سکو^۱

تلاش کشورهای اسلامی در جهت تأسیس یک سازمان تخصصی بین‌المللی در زمینه‌ی آموزش، علوم و فرهنگ در سال ۱۹۸۲ جامه‌ی عمل پوشید و سازمان آی‌سکو به طور رسمی تأسیس شد. در مجموع برای تأسیس

سازمان آی‌سکو سه تاریخ اعلام شده است:
الف - سال ۱۹۸۰، که وزرای خارجه‌ی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، در یازدهمین اجلاس خود (اسلام‌آباد - پاکستان) قطعنامه‌ی تأسیس سازمان آی‌سکو را تصویب کردند.

ب - سال ۱۹۸۱ که سران کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، در سومین اجلاس خود (مکه - عربستان) قطعنامه‌ی تأسیس سازمان آی‌سکو را تصویب کردند.

ج - سال ۱۹۸۲ که اولین مجمع عمومی سازمان آی‌سکو تشکیل شد و در آن اساسنامه‌ی سازمان تصویب گردید.

سازمان مرکزی آی‌سکو در رباط پایتخت کشور مراکش قرار دارد و زبان‌های رسمی این سازمان عربی، انگلیسی و فرانسه است.

اهداف

اهداف سازمان آی‌سکو عبارتند از:

1. Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization.

۷. پاسداری از هویت اسلامی مسلمانان در

کشورهای غیراسلامی.

تشکیلات سازمان آیسکو

تشکیلات سازمان آیسکو عبارتند از:

۱. مجمع عمومی^۱

مجمع عمومی از نمایندگان کشورهای

عضو که از سوی دولت متبوع منصوب شده و از

دانش تخصصی در زمینه‌ی آموزش، علوم،

فرهنگ یا ارتباطات برخوردار هستند، تشکیل

می‌شود. نشست‌های منظم مجمع عمومی هر

سه سال یک بار برگزار می‌شود و در صورت

لزوم می‌تواند نشست فوق‌العاده نیز داشته باشد.

تاکنون مجمع عمومی آیسکو شش نشست

رسمی و دو نشست فوق‌العاده داشته است.

۱. تقویت و ترغیب همکاری بین کشورهای

عضو و تحکیم آن در زمینه‌های آموزش، علوم،

فرهنگ و ارتباطات.

۲. توسعه‌ی علوم کاربردی و استفاده از

فن‌آوری پیشرفته در چارچوب آرمان‌ها و

ارزش‌های جاودان و بلند مرتبه‌ی اسلامی.

۳. تحکیم درک و تفاهم میان ملت‌های

مسلمان و مشارکت در امر دست‌یابی به صلح و

امنیت جهانی به شیوه‌های گوناگون به ویژه

آموزش، علوم، فرهنگ و ارتباطات.

۴. حمایت از تکامل و ایجاد هماهنگی میان

مؤسسات تخصصی سازمان کنفرانس اسلامی

در زمینه‌ی آموزش، علوم، فرهنگ، ارتباطات و

تحکیم همبستگی و یکپارچگی اسلامی در

میان کشورهای عضو سازمان اسلامی.

۵. مطرح کردن فرهنگ اسلامی به عنوان

پایه و اساس برنامه‌ریزی آموزشی در کلیه‌ی

سطوح.

۶. تحکیم فرهنگ اسلامی، حفظ استقلال

اندیشه‌ی اسلامی در برابر تهاجم فرهنگی و

عوامل انحراف و تحریف و پاسداری از

خصوصیت‌های بارز تمدن اسلامی.

1. General Conference.

جدول شماره‌ی ۱

نشست‌های عمومی و فوق‌العاده‌ی مجمع عمومی سازمان آیسسکو از ابتدا تاکنون

۱. فاس - مراکش	۱۹۸۲/۵/۵-۳	(کنفرانس تاسیس سازمان)
۲. کازابلانکا - مراکش	۱۹۸۳/۶/۹-۷	
رباط - مراکش	۱۹۸۶/۱۰/۲۹-۲۷	(اولین نشست فوق‌العاده)
۳. امان - اردن	۱۹۸۸/۱۱/۱۵-۱۲	
جامتین - تایلند	۱۹۹۰/۳/۹-۵	(دومین نشست فوق‌العاده)
۴. رباط - مراکش	۱۹۹۱/۱۱/۳۰-۲۸	
۵. دمشق - سوریه	۱۹۹۴/۱۱/۳۰-۲۷	
۶. ریاض - عربستان	۱۹۹۷/۱۲/۸-۶	

می‌شود. مدیرکل، ریاست سازمان آیسسکو را به

عهده دارد و باید در برابر شورای اجرایی و

مجمع عمومی پاسخگو باشد.

مدیران سازمان آیسسکو از ابتدا تاکنون عبارتند

از:

۱. پروفیسور عبدالهادی بوطالب: (ماه مه

۱۹۸۲ - نوامبر ۱۹۹۱)

۲. دکتر عبدالعزیز عثمان التویجری: از سوی

چهارمین کنفرانس عمومی به عنوان مدیرکل

آیسسکو در سی‌ام نوامبر ۱۹۹۱ برگزیده شد و

مجدداً در پنجمین کنفرانس عمومی برای

دوره‌ی جدید در سی نوامبر ۱۹۹۴ انتخاب

گردید. در هفتم دسامبر ۱۹۹۷ استثنائاً وی برای

دو دوره‌ی سه‌ساله‌ی جدید از سوی ششمین

۲. شورای اجرایی^۱

شورای اجرایی مرکب از نمایندگان

کلیه‌ی کشورهای عضو آیسسکو می‌باشد و هر

سال یک بار تشکیل جلسه می‌دهد. از وظایف

آن طرح آیین‌نامه‌های داخلی سازمان اسلامی،

به استثنای مواردی است که در چارچوب

وظایف مجمع عمومی است. هم‌چنین انتصاب

معاونانی که از سوی مدیرکل پیشنهاد می‌گردند

از دیگر وظایف شورای اجرایی است.

۳. اداره کل

مسئولیت اداره کل و تشکیلات اداری

بر عهده‌ی مدیرکل است که به انتخاب مجمع

عمومی از میان نامزدهای کشورهای عضو برای

یک دوره‌ی قابل تمدید سه‌ساله انتخاب

1. Executive Council.

کنفرانس عمومی برگزیده شد.

موریتانی، نیجر، یمن.

کشورهای عضو آیسکو

کلیه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی می‌توانند به عضویت سازمان آیسکو درآیند و افزون بر این کشورهای ناظر در سازمان کنفرانس اسلامی نیز می‌توانند عضو این سازمان شوند. در حال حاضر سازمان کنفرانس اسلامی ۵۶ عضو و سازمان آیسکو ۴۴ عضو دارند، بنابراین ۱۲ کشور از جمله ترکیه، الجزایر، لبنان، نیجریه و... در سازمان آیسکو عضو نیستند.

در حال حاضر کشورهای عضو سازمان آیسکو عبارتند از:

آذربایجان، اردن هاشمی، امارات متحده عربی، اندونزی، جمهوری اسلامی ایران، اسلامی پاکستان، بحرین، برونی دارالسلام، خلق بنگلادش، بوسنی هرزگوین، تاجیکستان، چاد، تونس، جیبوتی، عربستان سعودی، سودان، سورینام، سوریه، سیرالئون، سنگال، سومالی، عراق، سلطان نشین عمان، گابن، گامبیا، گینه، گینه بیسائو، فلسطین، قزاقستان، قطر، قرقیزستان، فدرال اسلامی کومور، کویت، خلق سوسیالیستی عربی لیبی، مالدیو، مالی، مالزی، مصر، مغرب، اسلامی

سازمان آیسکو و روابط خارجی

بخش روابط خارجی سازمان آیسکو زیر نظر مستقیم مدیرکل قرار دارد و از چهار بخش تشکیل شده است:

۱. بخش همکاری‌های بین‌المللی

۲. بخش همکاری‌های عربی و اسلامی

۳. بخش همکاری کمیسیون‌های ملی

۴. بخش سارابوو و قدس:

برای سارابوو و قدس به خاطر وضعیت حاضرشان برنامه‌های جدا از سایر کشورها تهیه می‌شود و حتی اداره‌های علوم، فرهنگ و آموزش جداگانه دارند.

سازمان آیسکو همکاری گسترده‌یی با سازمان‌ها و مؤسسات منطقه‌یی و بین‌المللی دارد به طوری که در حال حاضر ۹۲ موافقتنامه‌ی همکاری با سازمان‌های منطقه‌یی، بین‌المللی و اسلامی نظیر: سازمان ملل متحد، سازمان کنفرانس اسلامی، سازمان فرهنگی، علمی و آموزشی ملل متحد، سازمان بهداشت جهانی، سازمان سرمایه‌های فکری دنیا، کمیساریای عالی پناهندگان ملل متحد، صندوق جمعیت ملل متحد، صندوق کودکان ملل متحد، برنامه‌ی محیط زیست ملل متحد، صندوق

- (۲) مدارس اسلامی عربی
 (۳) آموزش اسلامی و زبان عربی به صورت
 آموزش رسمی و غیررسمی
 (۴) توسعه‌ی معرفی آموزش اسلامی و زبان
 عربی و زبان مردم مسلمان در برنامه‌های
 آموزشی

ب - آموزش و توسعه‌ی جامع:

- (۱) آموزش و کار
 (۲) آموزش بین‌المللی در چارچوب بینش
 اسلامی
 (۳) آموزش زیست محیطی و بهداشت
 (۴) آموزش جمعیت در چارچوب بینش

- اسلامی
 (۵) تقویت آموزش و فعالیت‌های اجتماعی
 مطابق با اصول اسلامی، به ویژه در چارچوب
 مؤسسه‌های اسلامی

ج - توجه به آموزش رسمی و خاص

- (۱) آموزش پایه برای همه
 (۲) آموزش متوسطه
 (۳) آموزش فنی و حرفه‌یی
 (۴) آموزش عالی و آموزش در سطح
 دانشگاه

- (۵) آموزش ویژه‌ی گروه‌ها با نیازهای خاص

د - پیشرفت آموزش:

- (۱) تحقیق در آموزش

بین‌المللی توسعه‌ی کشاورزی، توسعه‌ی
 صنعتی ملل متحد، برنامه‌ی توسعه‌ی ملل
 متحد، بانک توسعه‌ی اسلامی، اجتماع فراخوان
 جهان اسلامی، مجمع جهانی مسلمانان، سازمان
 خیریه‌ی اسلامی بین‌المللی، سازمان فراخوان
 اسلامی، سازمان اسلامی علوم پزشکی و غیره
 امضا کرده است.

برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان آیسکو

سازمان آیسکو، از آغاز تأسیس (۱۹۸۲)
 تاکنون چندین برنامه‌ی عمل را به شرح زیر به
 اجرا درآورده است:

- برنامه‌ی عمل یک ساله ۱۹۸۲-۸۳
- برنامه‌ی عمل دو ساله ۱۹۸۳-۸۵
- برنامه‌ی عمل سه ساله ۱۹۸۵-۸۸
- برنامه‌ی عمل سه ساله ۱۹۸۸-۹۱
- برنامه‌ی عمل سه ساله ۱۹۹۱-۹۴
- برنامه‌ی عمل دو ساله ۱۹۹۵-۹۷

در حال حاضر سازمان در حال اجرای

برنامه‌ی عمل ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۰ است که
 سرفصل‌های عمده‌ی این برنامه عبارتند از:

۱. بخش آموزش

الف - آموزش اسلامی و زبان عربی

و زبان مردم مسلمان:

(۱) مدارس قرآنی

۳) تحکیم همکاری ملی، منطقه‌یی و بین‌المللی در زمینه‌ی تحقیق علمی و تکنولوژیکی
د - مراکز تحقیق علمی، دانشگاه‌ها و

بخش تولید:

۱) افزایش انتقال نتایج تحقیقات علمی به بخش تولید

ه - علم، فن‌آوری و جامعه:
رویارویی با چالش‌های قرن بیست و یکم:

۱) متداول کردن علوم و فن‌آوری

۲) فن‌آوری در خدمت توسعه

۳) منابع آب و شیلات در دنیای اسلامی

۴) موضوعات اخلاقی در عرصه‌ی علوم و

فن‌آوری

۳- بخش فرهنگ و ارتباطات

الف - میراث تمدن و فرهنگ

ج - همکاری و هماهنگی در علوم اسلامی:

۱) میراث مادی؛

۱) ویژگی‌های تمدن اسلامی

۲) موزه‌ها و ابنیه‌ی تاریخی

۳) موسسات فرهنگی و تاریخی

۲) میراث معنوی؛

۱) نسخ خطی اسلامی

۲) برنامه‌ریزی آموزشی و عملکردهای آموزشی

۳) آموزش و فن‌آوری

۲- بخش علوم

الف - آموزش فنی و علمی:

۱) برنامه‌ها و مواد درسی آموزش فنی و

علمی

۲) تجهیزات علمی

۳) نیروی انسانی در عرصه‌ی علوم و

فن‌آوری

ب - تحقیق و نشر در زمینه‌ی علوم

و فن‌آوری:

۱) حمایت از تحقیقات در زمینه‌های

گوناگون علوم و فن‌آوری

۲) افزایش نشر نتایج تحقیقات علمی

زمینه‌ی تحقیق علمی و تکنولوژیکی:

۱) افزایش روابط متقابل میان دانشمندان

مسلمان

۲) تحکیم همکاری و انسجام میان

دانشمندان و موسسات و مراکز تحقیق

تکنولوژیکی

انتشارات

انتشارات سازمان آیسسکو تا ژانویه‌ی ۱۹۹۸ در حدود دویست جلد کتاب بوده که به زبان‌های انگلیسی، عربی و فرانسه به چاپ رسیده است.

از جمله انتشارات آیسسکو عبارتند از:

- (۱) نشریه‌ی علمی فرهنگی اسلام امروز (به سه زبان)
- (۲) خبرنامه‌ی آیسسکو (به سه زبان)
- (۳) کتاب‌های ویژه (تخصصی) در زمینه‌ی آموزش، علوم و فرهنگ اسلامی
- (۴) انتشار جزوات در موضوعات مختلف

کمیسیون‌های ملی

نحوه‌ی فعالیت و ارتباط سازمان مرکزی آیسسکو به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های سازمان کنفرانس اسلامی با کشورهای عضو به شیوه‌ی سایر سازمان‌های بین‌المللی است. به طور کلی سازمان‌های بین‌المللی در دو قالب دسته‌بندی می‌شوند که اصطلاحاً به آنها سازمان‌های مادر و سازمان‌های خواهر اطلاق می‌شود. برای مثال سازمان ملل یک سازمان مادر است و زیرمجموعه‌های آن نظیر سازمان یونسکو، کمیساریای عالی پناهندگان و... سازمان‌های خواهر هستند. همچنین سازمان کنفرانس اسلامی یک سازمان

(۲) زبان‌های مردم مسلمان

(۳) ابعاد تمدن اسلامی

(۴) اشکال عمده‌ی تفکر اسلامی

(۵) میراث شفاهی اسلامی

ب - فرهنگ اسلامی و توسعه‌ی

جامع:

- (۱) گسترش فرهنگ اسلامی در توسعه‌ی جامع
- (۲) صنایع دستی، فرهنگی و هنری

ج - گفت وگوها و مبادلات فرهنگی:

(۱) مبادلات فرهنگی و انسجام میان

مسلمانان

(۲) گفت‌وگو میان کشورهای اسلامی

(۳) گفت‌وگو، میان فرهنگ اسلامی و

فرهنگ‌های دنیا

د - ارتباطات در جهان اسلام:

(۱) خط مشی‌ها و ابزار ارتباطاتی در

کشورهای اسلامی

(۲) روش‌های کاری در زمینه‌ی اطلاعات و

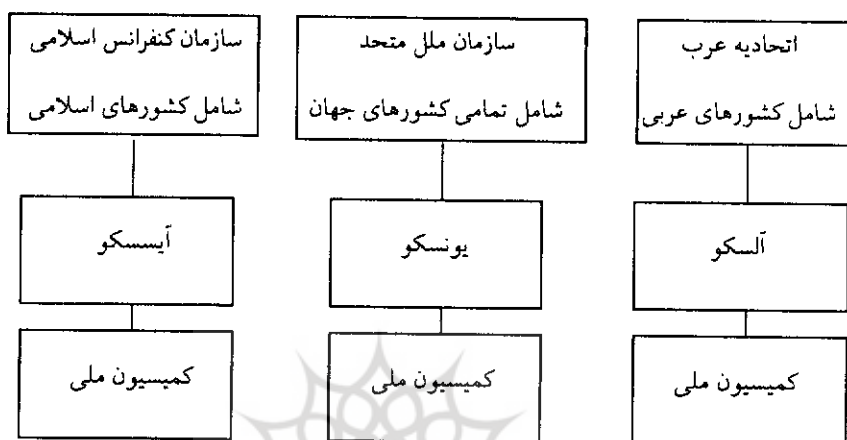
ارتباطات

(۳) ساختارهای مبادلات فرهنگی، میان

کشورهای مسلمان

توسعه‌ی اسلامی، مرکز اسلامی تحقیقات و آموزش فنی و حرفه‌یی و... سازمان‌های خواهر هستند. (شکل شماره‌ی ۲)

هم‌چنین سازمان کنفرانس اسلامی یک سازمان مادر است و زیر مجموعه‌های آن نظیر سازمان آیسسکو، مجموعه‌ی فقه اسلامی، بانک

الف) شورای عالی:

وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۱، پس از تصویب مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان به عضویت سازمان آیسسکو درآمد و با شرکت در سیزدهمین اجلاس شورای اجرایی آیسسکو به طور رسمی حضور خود را به عنوان یک کشور عضو در فعالیت‌های سازمان اعلام کرد.

در پنجمین مجمع عمومی آیسسکو که در سال ۱۳۷۳ (دمشق، سوریه) برگزار شد، بنا به تصویب اعضا، مقرر گردید کمیسیون ملی، به منظور تحکیم و تعالی روابط و همکاری میان

بنابراین هر یک از سازمان‌های مادر زیر مجموعه‌های متعدد دارند که زیرمجموعه‌ی فرهنگی - آموزشی آنها مورد نظر ما می‌باشد که در هر یک از کشورهای عضو یک کمیسیون ملی دارند. به عنوان مثال در یک کشور اسلامی هم کمیسیون ملی یونسکو و هم کمیسیون ملی آیسسکو وجود دارد و در یک کشور عربی کمیسیون‌های ملی یونسکو، آیسسکو و آسکو وجود دارند.

کمیسیون ملی آیسسکو در جمهوری اسلامی ایران

- معاون وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
 - معاون وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
 - معاون وزیر آموزش و پرورش
 - رییس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
 - نماینده‌ی جمهوری اسلامی ایران در شورای اجرایی آیسسکو
 - مدیرکل آموزش و پرورش مدارس خارج از کشور وزارت آموزش و پرورش
 - مدیرکل دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی که دبیرکل کمیسیون ملی آیسسکو نیز می‌باشد
 - سه نفر از صاحب‌نظران مسایل علمی و فرهنگی کشور.
- ب) کمیته‌ی اجرایی**
- جهت ایجاد تسهیلات در امور اجرای کمیسیون، یک کمیته‌ی اجرایی به ریاست دبیرکل کمیسیون ملی آیسسکو جمهوری اسلامی ایران با حضور نمایندگان از وزارت امور خارجه، فرهنگ و آموزش عالی، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و نماینده‌ی ایران در شورای اجرایی، تشکیل و پیرامون موضوع‌های اجرایی تصمیم‌گیری می‌نمایند.

- سازمان اسلامی آیسسکو و نهادهای مختلف در کشورهای عضو، تشکیل شوند. در این راستا در سال ۱۳۷۴ "کمیسیون ملی آیسسکو در جمهوری اسلامی ایران" تشکیل گردید.
- برخی از اهداف و وظایف کمیسیون عبارتند از:
 - تعیین سیاست‌ها و تصویب برنامه‌های همکاری با سازمان آیسسکو در قالب برنامه‌ها و فعالیت‌های عمومی آن.
 - اظهار نظر درباره‌ی توسعه‌ی فعالیت‌ها و همکاری‌های کمیسیون و کمیسیون‌های هماهنگی سایر کشورها.
 - برنامه‌ریزی، بسط و گسترش فعالیت‌های آیسسکو در جمهوری اسلامی ایران در چارچوب سیاست‌ها و برنامه‌های علمی.
 - فراهم آوردن امکانات لازم برای علما، اساتید و سایر شخصیت‌های فرهنگی که طرح‌ها و برنامه‌های مناسب با فعالیت‌های آیسسکو ارائه می‌نمایند.

تشکیلات کمیسیون ملی آیسسکو

- شورای عالی به عنوان عالی‌ترین مرجع تصمیم‌گیری مرکب از اعضای زیر است:
 - وزیر آموزش و پرورش (رییس شورای عالی).
 - معاون وزیر فرهنگ و آموزش عالی.

کلیدی فعالیت‌ها و مکاتبات سازمان‌ها، وزارتخانه‌ها با سازمان آیسسکو و بالعکس از طریق دبیرخانه‌ی کمیسیون صورت می‌گیرد.

غلام‌رضا کریمی

ج (دبیرخانه

دبیرخانه‌ی کمیسیون ملی در محل دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت آموزش و پرورش، مستقر و دبیرکل آن مدیرکل دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی است.

منابع

1. Charter of the Islamic Educational, scientific and cultural organization, adopted by the founding conference (Fez, 1402 H/1982)
2. Rules of Procedure of the General conference, adopted by the General Conference at its fifth session, ISESCO (1415 H/1994)
3. Rules of Procedure of the Exective council, adoted by the General conferece, at its first session (Casablanca, 7-9/6/1983), amended by the Executive council, at its seventeenth session (Rabat, 1-6/12/1996)
4. Report on the activites of the ISESCO presented to the 21st meeting of the Islamic commission for Economic, cultural and social Affairs of OIC (10-13 Jun 1998)
5. 15 Years of Achievements, Publications of the Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization (ISESCO), 1417 A.H/1997 A.D.

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فریښی
پرتال جامع علوم انسانی